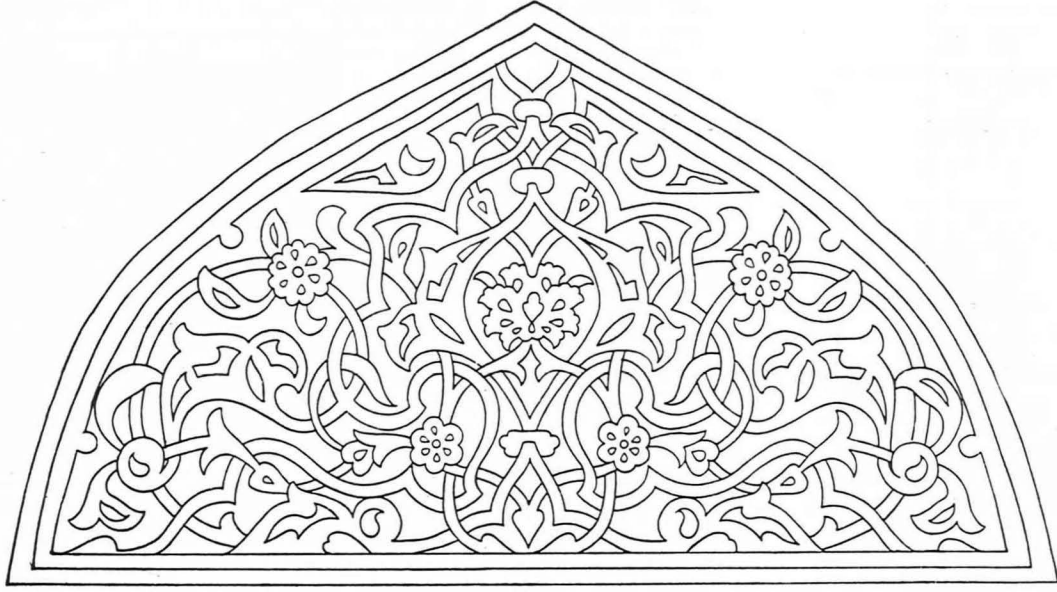




M. Sözer tarafından alınan aynı motif. Üzerinden alınmış ve fotografla ufaltılmıştır. Kitaptakiyle hiçbir noktası kaçırlınarak mukayese edilmelidir.

SANAT TARİHİMİZİN MEHAZLARINI TANIYALIM

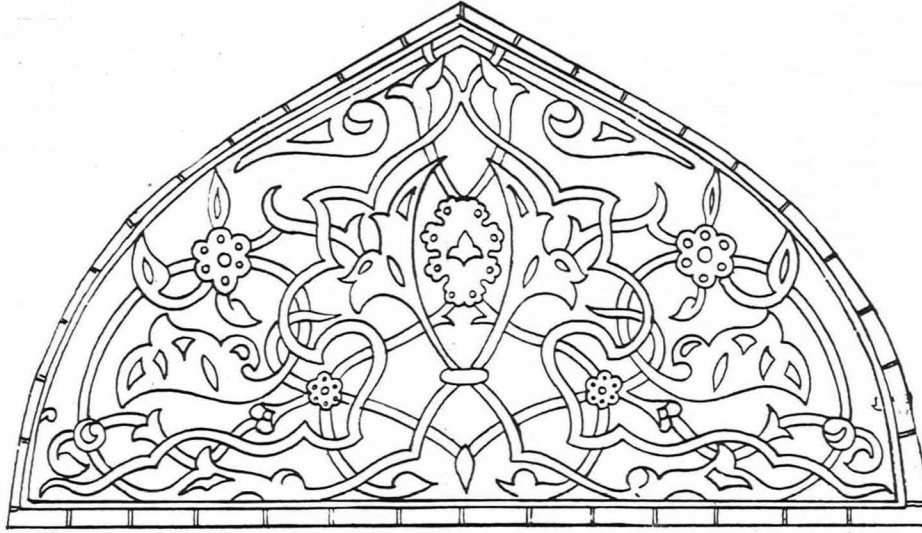
Prof. Dr. A. SÜHEYL ÜNVER

Batıda yazılmış birçok eserler vardır ki bunların içinde doğru olanlar bulunduğu gibi bir çok da yanlış tarafları göze çarpmaktadır. Sanat tarihimizden bahis olan eserlerde verilen bilgilerin bazan itimat olunamaz tarafları çoktur. Sırf el ile yapılarak konan örneklerde de hatalar sonsuzdur. Arasında birçokları gözümüze ilişmiştir. Çoğu bizim sanatımız hakkında yazılmıştır. Doğru ve yanlış birer mehaz sayılarak umumî ve hususî kütüphanelerimizde de yer almış bulunmaktadır. Binaenaleyh bunların doğru ve yanlış olanlarını ayırmak zamanı gelmiştir. Bunlardan istifade edilirken metinde ve şekillerindeki hatalar aynen alınarak bu yanlışlar bir defa daha Türkçesinde tekrar olunmamalı ve mehazlerimizi de kritik etmek yolundan yürümeliyiz. Bunu behemehal yapacağız. Çünkü birçok ilmi ve bedîi mevzuları artık bizler ele almış bulunuyoruz.

Elimizde bulunan yahut bir vesile ile görebildiğimiz bazı kaynakların yanlış olduklarını ifadenin, esaslı bir tetkika dayanmazsa çok defa kıymeti azdır. Bazan hislere kurban olarak yazılan noktaları hatırlatabiliriz. Bundan da çekinmek lâzımdır ve çünkü birer indî hüküm olur ve çok defa yapmakta da mahzurlar vardır. En iyisi bunu mukayeselere bırakmalıdır. Bizde sanat tarihimiz üzerine çalışmalarda bulunurken artık mura-

aat edilmemesi gereken kaynakların başında bulunan bu eserde bir çok ayrılıklar bulduk. Buna bir tanesini A. Raymond'un (1923. L' art Islamique en Orient) eserinde gördüğümüz, Bursa'da İkinci Sultan Murad'ın 850 (1446) da yaptırdığı Muradiye camii medhali sağ ve sol pencereleri üzerindeki parçalı çinilerle yazılmış başlıklardan birisini misal verebiliriz. 1944 de Bursa'da Güzel Sanatlar Akademisi Türk Minyatürü Öğretmeni Mihriban Sözer benim arzum üzerine üzerinden bir örneğini aldı. Resim kâğıdına çizince fotografla ufaltıldı ve renklilerini yapmak için litoğrafya ile basıldı. İşte onu renksiz olarak yazımıza alıyoruz. Yukarıda ismini verdiğimiz müellif bizim Türk tezyinatının mevcut asil dilini anlayamıyarak bunun bir örneğini uydurarak almış ve kitabına da koymuştur. İşte onu da bu yazımıza alıyoruz. Aldığımız örnekle bir ibare karşılaştırmak gibi her tarafı ayrı ayrı ve dikkatle mukayese edilirse ne kadar yanlış çizildiği görülecektir.

Müellifin eserinde yanlış olan yalnız bu parça değildir. Mevcut 60 parça asıllarına renk, çizgi, ve terkip itibarıyla uymamaktadır. Hattâ Topkapı Sarayından aldığını yazdığı bir çini pano araştırmalara rağmen bulunamayacak derecede bozuktur, hattâ bulunamamıştır. Hiçbir yerinde bir ufak benzerlik için bir ufak isabet



A. Raymond'un eserinden alınan bir örnek: Bursa'da Muradiye camii kapısı yanlarındaki pencereler üstündeki çini motifin ana çizgileri.

yoktur ve diğerlerinde de yoktur. Maalesef bütün meşhur kütüphane ve sanat enstitülerinin kitaplıklarına giren bu eserin içinde bâri bir fotoğraf olsaydı muhakkak ki doğru bir örnek olabilirdi. Eser maalesef istifadeden mahrumdur. Bütün bu noktalar bilinmeyince eserin bir me haz olarak konulmasına devam olunacağı endişesidir ki bu satıları bize yazdırmıştır.

Doğu süslemesi de tıpkı Doğu dillerinden birisi gibidir. Biz nasıl ki yabancı bir dilden çevirdiğimiz bir metnin sahih olmasını ister ve bunda çok hassas davranırsak süsleme örneklerinde bu titizliği göstermeli ve bunun neresi benzememiş gibi indî bir mülâhaza ile gülünç bir mutalâa yürütmemelidir.

Hakikî sanat eserlerini maalesef medhü senâ ve hattâ tenkidde bu dile vâkıf omliyanların yapması hak-

ları da acı bir intibah husule gelmesine sebep olmaktadır. O tarihlerde bir gazetede müverrih rahmetli Necip Asım üstadımızın tezyinatımızın ana hatları ve notasıyla meşgul bulunmadığından yazdığı Şarkta İslâm sanatı makalesi bizi oradan bazı satırların buraya alınmasını menedecek kadar üzmüştür diyebiliriz. Birçok eserler vardır ki bunları behemehal literatürümüzden hariç bırakmalıyız. Usulü Mimarii Osmanî ve diğerleri de bu meyandadır. Bunların birer me haz olarak elde dolaşabilmesi tehlikesi hâlâ kaybolmamıştır. Me hazlarımızı da iyi seçmek lâzımdır ve yanlışlarına dikkat etmelidir. A. R. eseri öyle bir albümdür ki hiç birisinde doğru bir şekli, rengi ve aslına uyan, ciheti yoktur. Bazı eserler hakkında batılıların gösterdikleri hassasiyet gibi bu eser de sanat tarihimizi yazacak amatörlerimizin elinde bir me haz olmaktan çıkmalıdır.

(Baş tarafı 211 inci sayfada)

c) Hükümet meydanı :

İstasyondan batıya giden yol nihayetine gelecek şekilde yeni hükümet meydanı tanzim edilmiş, şeref mevkiine hükümet binası getirilerek, meydanın sağ kenarına adliye binası yerleştirilmiştir. Meydanın sol kenarında bir arkat düşünülmüş, bu suretle meydanın bir kenarı çevrilmiştir. Meydanın merkezine, İstasyondan gelen caddenin mihveri üzerine gelecek şekilde bir millî anıt teklif edilmiş ve meydan döşemesi taş levhalarla örtülmüştür.

Söke şehri 1:2000 imar plânında muhtelif bölgelere düşen sahalardan ve bunların umumî sahaya nazaran % nisbetleri.

Yollar	37,90 Hektar	% 15,80
Meydanlar	2,52 »	1,05

Yeşil sahalardan	14,70 »	6,17
Eski mıntaka	39,23 »	16,30
Yeni mıntaka	29,64 »	12,40
Bağlar, sebze bahçeleri	27,01 »	11,30
Eski eserler	0,39 »	0,16
Ticaret bölgesi	5,52 »	2,32
Resmî, umumî binalar	2,24 »	0,93
Okullar	3,21 »	1,34
Sanayi bölgeleri	12,50 »	5,22
İstasyon tes.	3,80 »	1,58
Spor sahaları	5,34 »	2,22
İhtiyat sahaları	50 »	20,70
234 Hektar		
Nehir v.s.	6	2,51
	240	100,00